

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Διεθνές Δίκαιο

Αρχές Διεθνούς Δικαίου

Παναγιώτης Γρηγορίου

Τμήμα Κοινωνιολογίας

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αρχές του Διεθνούς δικαίου

Γίνεται συχνά λόγος από τα διεθνή δικαστήρια αλλά και στο άρθρο 2 του χάρτη των Η. Ε. για ισότητα, ανεξαρτησία, αυτοδιάθεση, επέμβαση. Αναφέρονται πάντα στο γενικό διεθνές δίκαιο (εθιμικό) έστω και αν αυτό είναι κωδικοποιημένο. Στην υπόθεση του στενού της Κέρκυρας το δικαστήριο έκανε λόγο για την γενική αρχή της ελεύθερης επικοινωνίας στην θάλασσα. Στην υπόθεση της υφαλοκρηπίδας της βόρειας θάλασσας το δικαστήριο δεν διαχώρισε το τι είναι αρχές και τι κανόνες.

Το Ελληνικό Σύνταγμα στα άρθρα 2 παρ. 2 και 28 παρ. 1 θεωρεί το εθιμικό δίκαιο αναπόσπαστο τμήμα του εσωτερικού δικαίου.

Επικουρικές πηγές

Όταν δεν υπάρχει συνθήκη ή έθιμο, το άρθρο 38 παρ.1 του χάρτη των Η.Ε. ορίζει ότι το δικαστήριο εφαρμόζει τις γενικές αρχές του δικαίου τις αναγνωρισμένες από τα πολιτισμένα έθνη (προκειμένου να μην αρνησιδικήσει) π.χ. η αρχή του σεβασμού των συμπεφωνημένων ή η αρχή του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Αρκεί να είναι γενικευμένες αρχές και όχι να εφαρμόζονται από μερικά συστήματα εσωτερικού δικαίου.

Ο δανεισμός αυτών των κανόνων δεν είναι άριστη λύση. Δε γνωρίζουμε ποιοι λόγοι επέβαλαν τους κανόνες αυτούς στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών και εάν συντρέχουν οι ίδιοι λόγοι διεθνώς (αυτό δυσκολεύει απείρως την ορθή και αιτιολογημένη κρίση του δικαστηρίου). Το «πολιτισμένα» προέρχεται από το καταστατικό του διαρκούς δικαστηρίου του 1919, όταν όλα τα κράτη δε θεωρούνταν πολιτισμένα. Σήμερα αυτή η διάταξη έχει αποδυναμωθεί, πρώτον διότι όλα τα κράτη είναι πολιτισμένα και δεύτερον διότι τα κράτη είναι πλέον περίπου 200 και δεν είναι δυνατό το δικαστήριο να περισυλλέγει κανόνες από δω κι από κει.

Όσον αφορά στο Ελληνικό Σύνταγμα δέχεται το διεθνές έθιμο, αλλά εδώ δε χρειάζεται να εμπλακούμε και με το άρθρο 38 του χάρτη των Η.Ε., του οποίου

άλλωστε η χώρα μας είναι πλήρες μέλος. Ως πηγές όμως αναφέρονται στο άρθρο 38 και οι δικαστικές αποφάσεις. Αυτές πράγματι αποδεικνύουν την ύπαρξη εθίμου και καθορίζουν τα όριά του. Υπάρχει φόβος να επηρεάσουν τις σχέσεις και άλλων κρατών εκτός από τους διαδίκους, όπως αποφάνθηκε το δικαστήριο το 1978 για την υφαλοκρηπίδα του Αιγαίου. Γι' αυτό οι αποφάσεις αυτές αν και κατατάσσονται, δεν αποτελούν στην ουσία τους πηγές. Αλλά και η επιστήμη ως επικουρική πηγή είναι δυσχερής, κυρίως διότι δε μας διαβεβαιώνει κανείς ότι ο επιστήμων είναι αμερόληπτος και δε διακατέχεται π.χ. από εθνικιστικές τάσεις. Δεν αποτελούν πηγές οι αποφάσεις των Διεθνών Οργανισμών, διότι παραδοσιακά δεν είναι δεσμευτικές, δεσμευτικές είναι μόνο οι αρχές και οι κανόνες. Εν τούτοις είναι θέμα της εμβάθυνσης των σχέσεων οργανισμού - κράτους που το καθορίζει.

ΕΠΙΕΙΚΕΙΑ: στο άρθρο 38 του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών ορίζει ότι ο δικαστής δικαιούται, εάν συμφωνούν τα διάδικα μέρη να κρίνει κατ' επιείκεια σε αντίθεση με το αυστηρό δίκαιο δηλαδή:

- να συμπληρώνει και να ερμηνεύει συμβατικούς ή εθιμικούς κανόνες με τις αρχές της επιείκειας
- να αρνείται την εφαρμογή κανόνων αντίθετων στο περί δικαίου προσωπικό του αίσθημα
- να αποφανθεί ακόμα και αντίθετα προς το ισχύον δίκαιο

Είναι ένα μέσο μετριασμού της αυστηρής εφαρμογής του δικαίου, κρίνοντας επί της ουσίας της υποθέσεως χωρίς να λάβει υπ' όψιν τα τεχνικά εμπόδια του δικαίου π.χ. της παραγραφής μιας δίκαιας κατά τα άλλα απαιτήσεως επιδικάζοντας με αυτό τον τρόπο επανορθώσεις. Αυτή η τακτική την φέρει στην κατάταξη των πηγών του διεθνούς δικαίου, αφού συμπληρώνει πιθανά κενά εκεί που το δίκαιο δηλαδή σιωπά. Αμφισβητείται το δικαίωμα αυτό του δικαστή να αποφανθεί *contra legem* και είναι γεγονός ότι δεν υπάρχει δεδουλευμένο μέχρι σήμερα όπου ο δικαστής να αποφανθεί με επιείκεια (δεν έχει ζητηθεί ποτέ από διαδίκους).

Κατάταξη πράξεων διεθνών οργανισμών βάσει νομικών συνεπειών

Παραδοσιακά επικρατεί η άποψη ότι τα κράτη δεσμεύονται από αρχές και κανόνες και όχι από αποφάσεις των οργανισμών μη δεσμευτικές οι οποίες δε δύνανται να δημιουργήσουν αρχές ή κανόνες. Μια άλλη άποψη όμως είναι αυτή που λέει ότι σε ένα διεθνές περιβάλλον τα κράτη δεν μπορούν να αγνοούν τις αποφάσεις αυτές. Τελικά οφείλουμε να υποστηρίξουμε ότι όλες οι αποφάσεις δεν έχουν την ίδια βαρύτητα και αυτό είναι ανεξάρτητο από την ονομασία που τους δίνεται π.χ. σύσταση, απόφαση. Σημασία έχει η ουσία και μόνο, η σπουδαιότητα της απόφασης και το θέμα το οποίο αφορά ή προσπαθεί να ρυθμίσει.

Η νομική ποιότητα των πράξεων των διεθνών οργανισμών εξαρτάται:

- 1) από τη δυνατότητά τους να αναλαμβάνουν αυτοτελή δράση
- 2) από το αν αυτή η δράση έχει ως συνέπεια τη δέσμευση των κρατών - μελών
- 3) από το αν η σχέση των μελών ενός οργανισμού αρκείται σε διακρατικό επίπεδο ή εισχωρεί και στο εσωτερικό τους δικαίο

Έτσι, οι οργανισμοί εκδηλώνουν με τις πράξεις τους μια εξουσιαστική δυναμική πολλές φορές εξωσυμβατική, η οποία οδηγεί σε ταχύτερες και πιο ευέλικτες ρυθμίσεις. Οι πράξεις κατατάσσονται ως εξής:

πράξεις που δημιουργούν υποχρεωτικούς κανόνες δικαίου για τα μέλη (όπως τα νέτρα του Συμβουλίου Ασφαλείας για την αποκατάσταση της ειρήνης)

- 1) πράξεις των Δ.Οργανισμών που δεσμεύουν τα κράτη στις διακρατικές τους σχέσεις και το εσωτερικό τους δικαίο (όπως της Ευρωπαϊκής Ένωσης)
- 2) πράξεις των Δ.Οργανισμών που αφορούν στην εσωτερική τους λειτουργία (όπως αρμοδιότητες οργάνων)
- 3) Η δεσμευτική ερμηνεία της ιδρυτικής συνθήκης του οργανισμού
- 4) δημιουργία διμερών σχέσεων μεταξύ οργανισμού - κράτους όπου οι όροι που θέτει ο οργανισμός είναι δεσμευτικού π.χ. Δ.Ν.Τ.
- 5) πράξεις μη υποχρεωτικού περιεχομένου (ψηφίσματα, συστάσεις) μη δεσμευτικά για τα κράτη αλλά δεσμευτικά για τον οργανισμό. Εν δυνάμει όμως και με την επανάληψη μπορούν να δημιουργήσουν έθιμο.

